

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра теоретичної і практичної філософії

**Методичні рекомендації
до написання кваліфікаційної роботи
бакалавра і магістра
для студентів спеціалізації
«теоретична і практична філософія»**

Упорядники:

проф. Шашкова Л.О.,

доц. Приходько В.В.,

провідний філософ

Гуменюк Ю.В.

Київ - 2020

Основні вимоги до кваліфікаційних робіт на здобуття освітнього рівня бакалавра і магістра філософії

I. До кваліфікаційних робіт висуваються такі основні вимоги, що стосуються вибору теми, її репрезентації та обґрунтування в тексті роботи:

1. Обґрунтування теми та її актуальність: Виходячи з того, що актуальність запропонованої на розгляд теми є обґрунтуванням її вибору і водночас оцінюванням його самим дослідником, слід зважати на наступні формальні і змістовні зауваження, що впливають на загальну оцінку кваліфікаційної роботи:

1.1. Формальні:

1.1.1. Тема має бути сформульована у зв'язку з певною проблемою лаконічно і чітко – не бути надто довгою і/або містити декілька предметів дослідження чи, навпаки, надто короткою, щоб мати проблемний зміст.

1.1.2. При використанні додаткових синтаксичних знаків (двокрапок, лапок, дужок) має зберігатися логіка побудови теми і уточнюватись їхнє використання – значення фрази, що слідує після двокрапки логічно завжди вужче, ніж тієї, що до неї; слово чи слова в лапках мають позначати терміни чи поняття, що вказують чи на певний контекст їхнього запозичення (усталена традиція такого використання, наприклад, «філософія життя», або на певну філософську концепцію, наприклад, «віднесення до цінностей»), чи на навмисне відокремлення як одиниць філософської системи, що потребують подальшого дослідницького роз'яснення, тобто не доречним є використання лапок для підкреслення непрямого значення; фраза у дужках вказує додаткове роз'яснення щодо контексту головної фрази і не має переобтяжувати останню дрібними подробицями чи навпаки містити абстрактні положення, які самі в свою чергу потребують пояснення.

1.1.3. При формулюванні теми не слід звертатися до непридатних до концептуалізації (теоретично порожніх) слів типу «вплив», «життя» тощо, а також слова «проблема», оскільки його вживання не розкриває власний зміст і є тавтологічно порожнім.

1.2. Змістовні:

1.2.1. Тема має відповідати змісту кваліфікаційної роботи, окресленому планом – це ключова умова якості виконаної роботи загалом (валідність).

1.2.2. Тема не має формулюватись надто загально, оскільки це призводить до теоретичного знецінення роботи через неможливість охоплення усіх теоретичних контекстів походження теоретичної проблеми, що лежить в основі дослідження; або надто вузько, що виключає будь-яку проблемність.

1.2.3. Тема має відповідати сучасному стану певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери – це показник належного теоретичного рівня проблеми, яка визначає рух дослідження, схоплений метою і завданнями.

1.2.4. Для тематичного утвердження проблеми потрібно звертатись до притаманних самій філософії і науці теоретичних контекстів її появи, а не до зовнішніх щодо них, тобто посилання просто на дійсність є недоречними, оскільки сама дійсність дається крізь призму теоретичного стану справ і ніяк не інакше.

2. Аналіз джерел і літератури (монографічних, періодичних видань тощо) з теми кваліфікаційної роботи: На підставі того, що аналіз літератури і джерел є чи не найголовнішим показником самостійності виконання роботи і її оригінальності для загальної оцінки роботи варто зважати на наступні моменти в дослідженні:

2.1. Формальні:

2.1.1. Робота обов'язково має містити цитування і посилання на літературні джерела - це ознака наукової культури, за якою упізнається наукова форма викладу матеріалу і що запобігає плагіату.

2.1.2. Робота не має бути переобтяженою цитуваннями без додаткових роз'яснень (особливо у випадку наявності великих цитат) та посиланнями – це веде до нівелювання оригінальності через приховування результатів власної праці, розмиванню концептуальності дослідження.

2.1.3. У кінці роботи має бути список використаних джерел, впорядкований за певними критеріями і відповідний змістові роботи (згадані в тексті імена авторів і назви наукових шкіл та напрямів мають бути зазначені позиціями у списку використаних джерел) – без нього робота втрачає цінність.

2.1.4. Використані джерела мають бути надійні і якісні, тобто за темою, науково вивірені, з надійних (електронних або інших) ресурсів, переважно, монографічні і періодичні видання, архівні документи (а не навчальні чи навчально-методичні) – це підвищить якість і значення роботи.

2.2 Змістовні:

2.2.1. Цитування має супроводжуватись роз'ясненням, яке підтверджує тезу роботи, а посилання укріплювати висловлені тези через розширення контексту дослідження – самі по собі цитати і посилання не мають значення.

2.2.2. Список використаних джерел формується в такий спосіб, щоб бути виразом обізнаності у різноманітних контекстах проведеного дослідження – це показник рівня знання наукової і філософської традиції.

2.2.3. Обґрунтоване залучення нових джерел до розгляду теми має фіксуватися як новизна, яка розширює контекст розуміння проблеми – це підсилить і підкреслить значення проведеного дослідження.

3. Вивчення й характеристика історії досліджуваної проблеми та її сучасного стану оцінюється у відповідності до вже вказаних змістовних моментів 1.2 та 2.2 з додаванням оцінки логіки викладу матеріалу дослідження, а саме: 3.1 Послідовності, яка демонструє сюжетну єдність – це позначається на ясності сприйняття тексту роботи, що сприяє підвищенню оцінки.

3.2. Композиційності, яка є показником цілісності дослідження, досягненої застосуванням обраних методів і ключових понять – це показник рівня володіння науковими методами і категоріями в дослідницькій діяльності.

3.3. Стилiстичності, яка вказує на форму роботи (філософсько-наукова, філософсько-літературна), що впливає на її читабельність і переконливість результатів – це показник загальної мовної культури автора (сюди може бути також включений перекладацький хист, оскільки текст може містити власний переклад джерел).

4. Характеристика об'єкта, предмета, мети й методів дослідження. При з'ясуванні об'єкта, предмета й мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою кваліфікаційної чи курсової роботи існують системні логічні зв'язки.

4.1. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії й практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

4.2. Предмет дослідження — це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є більш вузьким поняттям, ніж об'єкт. Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Так, предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти й функції об'єкта розкриваються. Інакше кажучи, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом — те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення. Правильне, науково обґрунтоване визначення об'єкта дослідження — це не формальна, а суттєва, змістовна наукова акція, покликана зорієнтувати дослідника на виявлення місця й значення предмета дослідження в більш цілісному і широкому понятті, яким є об'єкт дослідження. Треба знати, що об'єкт дослідження — це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної й теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта). Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою і в конкретних умовах.

4.3. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Кінцевий результат

дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці й вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Цей результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево: перша частина — у вигляді суспільної корисності; друга — у вигляді конкретної користі, віднесеної до основного предмета дослідження. Не можна починати формулювання мети роботи словами проаналізувати, вивчити, дослідити.

4.4. Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити його завдання. Зазвичай достатньо виконання 5-7 завдань, які висувуються в роботі для досягнення її мети. Завдання дослідження можуть включати: • вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо); • усебічне вивчення практики розв'язання даної проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів, їхніх причин; • обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми; • експериментальна (за необхідності) перевірка запропонованої системи заходів.

5. Узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та практичні рекомендації. Логічним завершенням кваліфікаційної чи курсової роботи є висновки. Головна їхня мета — підведення підсумків виконаної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. Основна вимога до заключної частини — не повторювати зміст вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

II. Основні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи.

1. Кваліфікаційна робота структурно повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основну теоретичну частину (розділи та підрозділи);
- висновки;
- список використаної літератури.

1.1. Зразок титульного аркушу див. у *Додаток 1*.

1.2. Зміст розташований на одній сторінці.

1.3. Вступ займає 2-3 сторінки.

1.4. Основна теоретична частина роботи може складатися з кількох розділів. Наприкінці кожного розділу обов'язково коротко (**1-2 абзаци**) повинні бути

сформульовані основні висновки. Краще зробити підзаголовок «**Висновок до розділу ...**».

1.4.1. Кожний розділ може містити декілька підрозділів.

1.4.2. Кожна частина роботи починається з нової сторінки. Маються на увазі титульний лист, зміст, розділи, висновки, список джерел. Підрозділи в межах розділів з нової сторінки не починаються.

1.4.3. Усі сторінки роботи повинні бути пронумеровані, починаючи з титульної (**вона рахується, але номер на ній не ставиться**). Номер сторінки ставиться у верхньому правому куті сторінки.

1.5. Обсяг висновків 3-5 сторінок.

1.6. Список джерел містить всі наукові праці, що розглядались в літературному огляді за темою кваліфікаційної роботи.

Список джерел для **бакалаврської роботи містить 30-40 джерел за темою, а для магістерської роботи 40-50 основних наукових джерел.** Обов'язкова присутність усіх видів джерел: наукових публікацій за проблемою, ідеї яких були використані в роботі, навчальної літератури за курсами вітчизняних і закордонних авторів тощо. Джерел повинно бути достатньо для розкриття теми, а інформація, що міститься в них – новою і достовірною.

2. Загальний обсяг бакалаврської роботи складає 50 -60 сторінок (з урахуванням списку літератури). Загальний обсяг магістерської роботи складає 65-75 сторінок (з урахуванням списку літератури).

3. Технічне оформлення роботи:

- Кваліфікаційна робота повинна бути представлена державною мовою у друкованому та електронному варіанті. Друкований варіант повинен бути переплетений (м'яка чи тверда (для магістрів) обкладинка).

- Кваліфікаційну роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 x 297 мм) через **півтора інтервали 14 шрифтом Times New Roman.** Текст роботи друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве - 30 мм, праве - 15 мм, верхнє - 20 мм, нижнє - 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору нежирним.

4. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел і літератури надано в *Додаток 2.*

III. Етапи підготовки кваліфікаційної роботи і терміни виконання.

1. Процес роботи над дипломним дослідженням поділяється на основні етапи. Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи обговорюється та затверджується на засіданні кафедри, він є обов'язковим до виконання. Етапи виконання роботи фіксуються у спеціальному журналі на кафедрі,

контролюються науковим керівником і заступником завідувача кафедри з навчально-методичної роботи.

1.1. Підготовчий етап: вибір і узгодження з науковим керівником теми кваліфікаційної роботи (вересень – жовтень).

1.2. Обговорення на науково-теоретичному семінарі кафедри основних позицій вступу до дипломної роботи (листопад).

1.3. Етап роботи над основним текстом (грудень – перша половина березня).

1.4. Оформлення кваліфікаційної роботи (друга половина березня).

1.5. Подання роботи науковому керівникові й остаточне узгодження тексту (перша половина квітня). Чернетка роботи надається на перевірку науковому керівникові в термін, що вказаний у графіку виконання роботи.

1.6. Підготовка до захисту і передзахист кваліфікаційних робіт на кафедрі з обов'язковою наявністю відгуку наукового керівника (друга половина квітня – травень).

2. Кваліфікаційна робота повинна бути здана на кафедру в готовому вигляді до здачі державних іспитів. До неї повинні додаватись: 1) **відгук** наукового керівника; 2) **рецензія** (кандидата або доктора філософських наук, рецензент затверджується на засіданні кафедри).

Додаток 1.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Кафедра теоретичної і практичної філософії

НАЗВА РОБОТИ

Кваліфікаційна робота за освітньо-науковою програмою «**Філософія**»
за спеціальністю **033 Філософія**
на здобуття освітнього ступеню магістра філософії

Студент-виконавець:
ПІБ

_____

(підпис)

II курс, ОС - Магістр

Науковий керівник:
ПІБ

вчене звання, посада

_____

(підпис)

Допущено до захисту:
на засіданні кафедри теоретичної
і практичної філософії
протокол № ____ від _____ 2020 р.

Зав. кафедри теоретичної і практичної філософії,
доктор філософських наук, професор
Шашкова Людмила Олексіївна _____

Київ-2020

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Кафедра теоретичної і практичної філософії

НАЗВА РОБОТИ

Кваліфікаційна робота за напрямом підготовки 033
на здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра філософії

Студент-виконавець:
ПШБ

(підпис)

II курс, ОС - Магістр

Науковий керівник:
ПШБ

вчене звання, посада

(підпис)

Допущено до захисту:
на засіданні кафедри теоретичної
і практичної філософії
протокол № _____ від _____ 2020 р.

Зав. кафедри теоретичної і практичної філософії,
доктор філософських наук, професор
Шашкова Людмила Олексіївна _____

Київ-2020

Книги
Однотомний документ
Один автор

1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. *Л. Звонська*]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV— V ст. ; № 14).— *Переклад за вид. atrologiae cursus completus. Series Graeca I-CLXI (Paris : J. P. Migne, 1857— 66)*. — *Бібліогр. в підрядк. прим.* — ISBN 966-8744-87-X.

2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. ; *НАН України, Ін-т математики*. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).— *Бібліогр.: с. 97—106 (93 назви) та в підрядк. прим.* — ISBN 966-023964-5.

Два автори

3. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : *історія, спогади, арх. док.* / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. : *іл., портр.* — (Бібліотека наукового щорічника "Україна ТТ0 12 Тфдипломатична" ; вип. 1).— *Бібліогр. в кінці розд. та в тексті.* — ISBN 966-518-338-9.

4. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк; *Акад. адвокатури України, Шк. адвокат. підготов.* — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). — ISBN 966-8062-37-X.

Три автори

5. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; *пер. с англ. Ф. П. Тарасенко*. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с. : *ил.* — *Предм. указ.: с. 263—265.* — *Библиогр. в конце гл.* — ISBN 978-966-415-020-7.

Чотири автори

6. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В.В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.] ; *Укр. НДІ продуктивності АПК М-ва аграр. політики України*. — К. : НДІ "Укragenпромпродуктивність", 2006. — 106 с. : табл. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).— *Бібліогр.: с. 106.* — ISBN 9667803-97-X.

7. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : *[підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.]* / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. : іл., табл. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).— *Бібліогр.: с. 472—473.* — ISBN 966-8081-58-7.

П'ять і більше авторів

8. Психологія менеджмента / [Власов П. К., Липницький А. В., Луцихина І. М. и др.] ; *под ред. Г. С. Никифорова.* — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. : *ил., табл.* — *Библиогр.: с. 504—510.* — ISBN 966-83243-34-X.

9. Формування здорового способу життя молоді : *навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді* / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.] ; *Укр. ін-т соц. дослідж.* — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. : *ил., табл.* — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн. ; кн. 13).— *Бібліогр.: с. 84—85 та в підрядк. прим.* — ISBN 966-8435-10-9.

Без автора

10. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. : *ил., табл., портр.* — (Грані світу). — ISBN 978-966-2923-73-5.

11. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : *антологія* / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. — *Бібліогр. в прим. в кінці розд.* — ISBN 978-966-349-045-X.

12. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX — початку XX століття : [*антологія* / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. : іл. — *Бібліогр.: с. 190.* — ISBN 978-966-2923-76-6.

Багатомний документ

13. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.] ; *НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознав., Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського.* — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— . — (Джерела з історії науки в Україні). — *Бібліогр. в підрядк. прим.* — ISBN 978-966-02-4254-8. Ч. 2 : Додатки. — 2007. — 573, [1] с. : *ил., табл.* — *Бібліогр.: с. 346—370 (2046 назв).* — *Імен. покажч.: с. 529—554.* — *Геогр. покажч.: с. 555—565.* — ISBN 978-966-02-4256-5.

або

Історія Національної академії наук України, 1941—1945. Ч. 2. Додатки / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.] ; *НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознав., Ін-т укр. археографії та джерелознав. ім. М. С. Грушевського.* — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. — 573, [1] с. : *ил., табл.* —

(Джерела з історії науки в Україні).— *Бібліогр.: с. 346—370 (2046 назв).* — *Імен. покажч.: с. 529—554.* — *Геогр. покажч.: с. 555—565.* — ISBN 978-966-02-4256-5.

14. Межгосударственные стандарты : *каталог : в 6 т.* / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; *ред. Иванов В. Л.*]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). — ISBN 966-7961-45-1. Т. 1. — 2005. — 277 с. — ISBN 966-7961-46-X.

Матеріали конференцій, з'їздів

15. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : *матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [\"Молодь України і аграрна реформа\"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.)* / М-во аграр. політики, Харків. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва ; *редкол.: В. М. Нагаєв [та ін.]*. — Х. : Харків. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. : *іл., табл.* — *Бібліогр. в кінці доп.* — ISBN 966-7392-31-7.

16. Кібернетика в сучасних економічних процесах : *зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф.* / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с. : *іл., табл.* — ISBN 966-8059-085.

Препринти

17. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. : ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. : *ил., табл.* — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьков. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).— *Библиогр.: с. 18—19 (23 назв.)*.

18. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма- методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. : *іл., табл.* — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).— *Бібліогр.: с. 8*.

Словники

19. Географія : *словник-довідник* / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. : *табл.*— *Алф. покажч. ст.: с. 166—175.* — ISBN 978-9662011-05-0.

20. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії: *слов.-довід. основ. термінів* _____ і понять з орг. *навч.процесу у вищ. навч. закл.* / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко ; Європ. ун-т. — К.: *Європ. ун-т*, 2007. — 57 с.: *табл.* — ISBN 966-301-090-8.

Електронні ресурси

21. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [*Електронний ресурс*] : *[навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації]* / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв . — Електрон. дані. — Одеса : Одес. медуніверситет, 2001. — 1 електрон. опт. Диск (CD-R) ; 12 см. — (Бібліотека студента-медика = *Medical student's library : започатк. 1999 р.*). — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Мб

RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. — Назва з екрана. — *На контейнері назва сер. парал. укр., англ.* — ISBN 966573-216-1.

22. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти *[Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р.* / Держ. ком. статистики України ; *ред. О. Г. Осауленко.* — Електрон. дані. — К. : Інфодиск, 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; *12 см.* — (Всеукраїнський перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CDRом Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрана.